چین هەواری ڕابردووی ئایدۆلۆژیا و کارخانەی یاری منالآنی ئەمڕۆ و گەورە هێزی داهاتوو

(وەلآمێك بۆ نووسینێکی بەڕێز مەلا بەختیار)

بەشی پێنجەم

عەلی مەحمود محەمەد

چەند دیمەنێك لە چیایی بوونی مارکسییەکان

مارکسییەت ئایدۆلۆجییای قۆناغی خەباتی شاخ

بەلاتانانەوە سەیر نییە ئەگەر ئایدۆلۆجیای سەردەمی شاخ و قۆناغی شار جیا بن لە یەکتر, ئەبێت جیاوازی چی بێت لە نێوان ئایدۆلۆییای سەردەمی ئۆپۆزسیۆن بوون و ئایدۆلۆجییای سەردەمی دەسەلآتدارییەتی , یاخود جیهانبینی سەردەمی شاخ و جیهانبینی دەسەلآتدارییەتی لە شار , ئایدۆلۆژییای قۆناغی خەباتی چەکداری و ئایدۆلۆجیای قۆناغی دوای بەدەستەوە گرتنی دەسەلآت ؟؟؟ . ڕاستە زەمینەو شێوەی تێکۆشان لەو دوو قۆناغەدا بە تەواوی جیان لە یەکتر , لە ئێش و ئازارەوە بۆ قوربانی دان , لە ئیدارە و بەڕێوەبەرایەتی , لە پراتیك و شێوازی تێکۆشان , بەلآم ئەم جیاییە ئەوە ناگەیەنێت بۆ هەر قۆناغێك ئایدۆلۆژییاو بیروباوەڕێك بەکردن بدرێت .

با پێکەوە سەرنجێك لەم پەرەگرافە لە نوسینەکەی بەڕێز مەلا بەختیار بدەین بزانین سەبارەت بەم پۆلێن کردنە چیمان بۆ دەنوسێت چۆن قەناعەتمان پێ دەکات :-

(سەرکەوتن و حوکمڕانییەتی و ئیدارە , سەراپا جیاوازی لە سەردەمی شاخ . لە شاخدا بیروباوەڕی چەپ و شۆڕشگێڕییەتی زۆر گرنگە .بەلآم لە شاردا وا نییە .لە شاردا و زانست , تەکنەلۆژییا,ئیدارە,نەخشە,پلانی ئابوریو سەرمایەگوزاری و دیپلۆماسییەت, ڕوناکبیری و ئازادی و مەدەنییەت و ئەقلآنییەت .... تاد ئەوانە گرنگن . **3440** ك ن **5-7-2004**).

لە بەشی پێشوودا ئەوەم دەرخست ئەو دەستەواژانەی بەڕێز مەلا بەختیار لەنوسینەکانیدا ڕیزیان دەکات زۆرییان پەیوەندییان بەیەکەوە نییە و ناتوانن ڕستەی مانا دار دروست بکەن , تەزبێح هۆنینەوە چۆن پێویستە هەموو دەنکەکانی لە شێوەو قەوارەو پێك هاتە هاوتای یەکتر بن , ڕستەش هەر وایە , پێویستە ووشەکانی مانای یەکتری تەواو بکەن , ئەگەر وا نەبێت ئەوا ئەو پێکەوە گرێدانە ڕستە نییە , ڕستەش تەواو نەبێت مانا نادات بە دەستەوە , ڕستەیەکیش مانای نەبوو ناچێتە قالبی نووسینەوە .

لەم پەرەگرافەدا کاك بەختیار پاساو بۆ مارکسی بونی ڕابردوی خۆی و ڕێکخراوەکانی پێشتری دەهێنێتەوە , هاوکات بەلگەو بەهانەش بۆ واز هێنانییان لە مارکسییەت پێشکەش دەکات , قەناعەتمان پێ دەهێنێت , بەوەی بۆ سەردەمی شاخ و قۆناغی

ئۆپۆزسیۆن بوون و خەباتی چەکداری , چەپێتی و مارکسی بوونەکەیان پێویست بوو , ئایدۆلۆژییای مارکسیەت نەبوایە ناتوانرا ئەو بارە قورسەی تێکۆشان , لەو ڕۆژگارە سەختەی خەبات , بیروباوەڕ ئایدۆلۆژییاکان دیکە هەڵیگرن , بۆیە چۆن هانایان بۆ چەك برد , بە هەمان شێوە هانایان بۆ بیری مارکسییەت وەك چەکێکی کاریگەری سیاسی شۆڕشگێر برد , بیروباوەڕی قوربانی دان و ڕۆژانی سەختی تێکۆشانە . ئەمەش لە خۆیدا تەسکییەکی سەربەرزانەیە بۆ شۆڕشگێڕ بوونی بیری مارکسیزم , لە کەسێکەوە ئێستا نازانیین تا چەند باوەڕی پێی ماوە ؟؟ . قەوارەو ئاستی خزمەتی بیری مارکسیزم دەرەخات , بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد و ئەو قوربانییانەی لەو پێناوەدا بە ناوییەوە پێشکەش کراوە . دەیسەلمێنێت لە قۆناغی ژێر دەستەیی و چەوساندنەوەدا بیری مارکسیزم فریای نەتەوە ژێر دەستەکان و وولاتە داگیرکراوەکان دەکەوێت , دەستییان دەگرێت بۆ ڕزگار بوونییان لە ژێر دەستەیی و داگیرکاری , چرای ڕێگای تێکۆشانییانە بۆ کۆتایی بە ستەم و چەوساندنەوە , لەم بوارەدا کاریگەرترین چەك بووە , هەر واش دەمێنێتەوە . مارکسییەکان مۆرکی خۆیان ناوە بە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی خەڵکی کوردستانەوە لە هەموو پارچەکاندا , لە هەموو تەوژمە سیاسییەکان دیکە زیاتر قوربانییان بۆی داوە .

بەڵام ئەوەی لێرەدا سەیرە ئەوەیە , کاك بەختیار چەپ و مارکسیییەکان جیادەکاتەوە لەو چەمك و دەستەواژانەی بەکارییانی هێناوە لە ووتارەکەیدا وەك: شارستانییەت , مەدەنییەت , کۆمەڵگەی مەدەنی , سەرمایەگوزاری , پیشەسازی و ئازادی , ... لێرەدا ئەوە دەرەکەوێت مارکسیەت لەگەڵ کرۆکی ئەم چەمکانە هاوتەریب نەیەنەوەو دژ بە یەکتری بن و لەگەڵیا نا نەتەبا بن , هیوادارم وا نەبێت , بەڵام وا خۆی دەرەخات و مانا دەدات بە دەستەوە , لە کاتێکدا هەموو ئەو دەستەواژانە تایبەتمەندییەکانی کۆمەڵگەی مۆدێرنیتەن و مارکسییەکانیش بۆچونی خۆیان هەیە لەسەری , چ ئەوانەی زوو کران , یاخود ئەوانەی تازە دەکرێن و کاك بەختیار ئاگای لە کەمییانە .

مافی خۆمانە ئەم پرسیارە بکەین , ئایا لە بەرنامەی ڕێکخراوەکانی ڕابردووی کاك بەختیاردا هاتبوو مارکسیەت ئایدۆلۆژی قۆناغی شاخە و دوایی سەرکەوتن ئەم ئایدۆلۆژیایە دەگۆڕێن , دانەیەکی نویێ بەکردنە درێت بۆ قۆناغی دەسەڵاتدارییەتی ناو شار؟؟ . واتە پۆشینی بەرگی مارکسییەت تەنها بۆ قۆناغێکە , هەر ئەو قۆناغ و سەردەمە کۆتایی هات ئەو بەرگە فڕیێ دەدرێت و یەکێکی دەپۆشرێت ؟؟؟ .

ئایا ئەم پرسیارەیان خستە بەردەم ئەو هەموو شەهیدەی بە ئاواتی یەکسانی و دامەزراندنی سۆسیالیزمەوە سەرییان نایەوەو گیانییان بەخت کرد ؟؟؟ .

ئەگەر بانگەشەی خەبات بۆ ڕزگاری هەژاران و مژدەی بەرپاکردنی یەکسانی لە کۆمەڵگەدا پاش بە دەستەوە گرتنی دەسەڵات نەبوایە , کاك بەختیار و بەختیارییەکان دەیانتوانی ئەو هەموو هەژارانە کۆ بکەنەوەو بیانکەنە قوربانی بزووتنەوەیەك لەگەڵ سەرکەوتندا ڕێگایەکی دیکە بە پێچەوانەی ویست و ئاوات و ئامانجی ئەوان بگرێتە بەر ؟؟؟. دنیایەك بە دیاری بهێنێت تەواو پێچەوانەی ئاوات و ئامانجەکانییان بێت .

یەکێتی پێش ڕاپەڕین و گەڕانەوە بۆ شار , بەرگی مارکسیزم بوونەکەی خۆی لە قاسمە ڕەش , بە دوای ڕوخانی دیواری بەرلینا , لەبەر خۆی ونجڕ ونجڕ کرد , نەك لەگەڵ بەدەستەوە گرتنی دەسەڵات لە شار پاش ڕاپەڕینەکەی خەڵکی کوردستان, لە بەر خاتری شارستانییەت وشۆڕشی پیشەسازی و ئازادی و مافی ژنان .

لەگەڵ ڕوخانی دیواری بەرلینا , گفتو گۆ گەرم بوو لەناو ڕیزەکانی ڕێکخستنەکی کاك بەختیار بۆ لە کۆڵ خۆ کردنەوەی کەوڵی مارکسیزم , کە ڕۆژگار و سەردەم هەڵگرتنی گران کردبوو . کاك بەختیار لەو کاتەدا داخوا چەند ڕەخنەی توند و تیژی لەو هەنگاوە گرتووەو هەڵای لەسەر سازکردووە . بەڵام بۆ من ئاساییەو جێی ڕەخنە نییە , نابێت هیچ ئایدۆلۆژی و جیهانبینییەك بە زۆر بەسەر هیچ کەس و لایەنێکی سیاسییدا بسەپێنرێت , بەرگێك بەزۆر بپۆشرێت قەت لەگەڵ جەستەدا ڕاستگۆ نابێت , بیروباوەڕ و میتۆدێکی سیاسیش بە مۆدێل و ناچاری هەڵگرترێت قەت بۆ ئامانجەکانی خۆی وەفادار نابێت , تا زوو لەبەر

خۆی داکەنێت ئەوەندە قازانجە بۆ بیروباوەڕەکە . کەواتە ئەوە شاخ نەبوو ڕەونەقی دابوو بە مارکسییەت و وای کرد کاك بەختیارەکان بەرگەکەی بپۆشن و کاسکێتی ئەستێرەداری جیڤارایی لەسەر نێن , بەڵکە ئەو سەردەمەی ئەوان لە شاخ بوون , مۆدەی ئەو پۆشاك و کاسکێتە بوو لە ئاستی جیهاندا . سەردەمەکە پێویستی دەکرد و مۆدەی باوی سیاسی ڕۆژگار بوو , سور نەبوایە لە بەرەی شۆڕش جێگەی نابوەوە , نەك شاخ و قۆناغی تێکۆشان . ئەگەر سەردەم هەمان سەردەم و هەلومەرجی جیهانی وەك ئەوکات بوایا ئەوا مارکسییەت ئەمڕۆ دەبووە ئایدۆلۆژییای شاری شاران !! , بەرنامەی ئابوری فول سۆسیالستی نەبوایە , دەتان فەرموو کوردستان تالآنە کرێت و ئابوریش وێرانە بێت . مارکسییەت دەبووە ئایدۆلۆژییای تاقانەی دەسەلآتدارییەتی لە شار و ڕێگە بە هیچ باوەڕێکی زیان بەخش نادرا ئەسپی ئایدۆلۆژی خۆیان تاو دەن لە کۆمەڵگەدا , ئەوەشی وەك ئێوەی بیر نەکردایەتەوە , دەتان فەرموو مارکس گۆڕ هەڵکەنە تەحریفییەکان ببینە , گۆڕی مارکس دەبووە دادوەر . باشترین بەڵگەش بۆ شاری بوونی مارکسیزم ئەوەبوو مارکسییەت باوەڕی بە سەرکردایەتی چینی کرێکار هەیە , ئەو چینەش تەنها لە شاردا دەستە کەوێت . لە کارخانەکانی نانە قەیسیش بە دروستکردنمان بدایە , پرۆلیتارییای هاوچەرخمان بۆ سەرکردایەتی شۆڕش بە کردن دەدا , تا دروستی بیروباوەڕەکەمان بسەلمێنیین و بە ناوییەوە حوکم بکەین و سۆسیالزمێکی عاجباتی بنیات بنرێت .

لە بۆچونەکەی کاك بەختیارەوە ئەوە دەر دەکەوێت مارکسییەکان ئاگایان لە شارستانییەت و سەرمایەگوزاری و ئازادی و مەدەنییەت و پیشەسازی و دیپلۆماسییەت .... نییە و قەتیش نابێت و تا دنیا دنیایە پەی پێ نابەن , چونکە ئومێدێکی بچوکی پێیان بوایە ئەو بەرگە خوێناوییەی بە سانایی لەبەر داناکەند , کە قوربانی زۆری بۆ داوە .

مارکسییەکان نیین یەکەمجار چوونە سەرمانگ و بۆمبی ئەتۆمییان تەقاندەوە , دروشمی بە کارەبا کردنی وولآتییان بەرز کردەوە , لەکاتێکدا پاش 14 ساڵ لە سایەی دەسەلآت و شارستانییەت و سەرمایەگوزارییەکەی کاك بەختیاردا کارەبا 14 دەقەیە لە کوردستان لە 24 کاتژمێردا . ئەوان نیین چەندین قوتابخانەی فکری وەك فرانکفۆرتییان بەرهەم هێناوەو دەیان فەیلەسوفی وەك ئالتۆسێرو سارتەر و ..... کەڵکییان لە جیهان بینییەکەیان وەرگرتووە , دەیان کەڵە نووسەرو سیاسی وەك لینیین و بوخارین و بلیخانۆف و مایکۆفسکی و ... بەرهەم هێنا , دەیان ئەدیبی گەورەی وەك برێخت و بابلۆنیرۆداو نازم حیکمەت و گۆران و .. دەیان هەزار قەڵەم بەدەستی کە ئەم بیروباوەڕەیان هەبووە و تا دوا چرکەی ژییانییان تا ڕادەی پەرستن باوەڕییان پێی بووە , سەرمایەی مارکس لە زانکۆکانی ڕۆژئاوا دەخوێنرێت .

یەکێك نەزانێت کوردستان لە سایەی ئەم گۆڕانکارییە فکرییانەی پاش لەبەر داکەندنی مارکسیزم بەسەر دەسەلآتدارانییا هاتووە , بۆتە ئازمایشگای بە پراتیککردنی ئەو دەستەواژانەو شۆڕشی پیشەسازی کوردستانی کردووە بە هۆنگ کۆنگ , بازاڕی کوردستانیش بۆتە سەرنج ڕاکێشترین پنتی جیهانی بۆ بەکار خستنی سەرمایەگوزاری ناو خۆو دەرەوە , پیشەسازیش وا پێ گەیووە لە عەلاگەی لایلۆن زیاتر بەرهەم نەهێنێت , ئەویش تەنها ڕەنگە ڕەشەکەی , کەی توانرا عەلاگەی سپی لە سایەی پرۆژە ئابورییەکانی کاك بەختیار لە کوردستان بەرهەم بهێنرێت , ئەوجا با کاك بەختیار ئەو ڕەخنانە لە مارکسیزم بگرێت .

نازانم کاك بەختیار دەتوانێت ئامارێکم بداتێ لەسەر سەرمایەگوزاری دەرەوە لە کوردستان و ڕێژەی ئەو لە کۆی سەرمایەگوزاری دەرەکی لە جیهاندا ؟؟؟.تا بزانیین چەندێك بە شارەزایی خۆیان کەڵکییان لەو چەمك و دەستەواژانە وەرگرتووە , چۆن گۆڕانکارییە فکرییەکانییان بە قازانجی خەڵکی کوردستان تەواو بووە , کەی توانرا بە ئەندازەی لۆلا(ئەو کرێکارە بەرازیلییە نەخوێنەوارە) کارامە بن لە بەڕێوەبەرایەتی دەوڵەت ئەوجا دەڵێم سەدەقت , خۆتان وەك لۆلا بە دەست مارکسیزم و چەپگەراییەوە نەفەوتاند . نازانم تەنها مارکسییەکانی کوردستان کێویین و بە کەڵکی شارو بەڕێوەبەرایەتی نایەن , یان مارکسییەت وەك ڕێبازی سیاسی ئەڤیونێکە بۆ بیرو هۆشی مرۆڤایەتی ؟؟؟ , هەوادارانی خۆی دەبەنگە کات . ئاساییە گیا لەسەر بنجی خۆی دەڕوێت . مارکس و ئەنگلز و دەیان ئابوری زانی وەك ئۆسکار لانکە وبیتڵهایم و سەمیر ئەمین وپول

سیئۆزی گێل و کەنەفتەن و ئاگایان لەو ئابورییە نییە ئایدۆلۆژییای شارنشینی لە کوردستان بەرهەمی هێناوە . ئەگەر مارکسییەکان لەگەڵ شارستانییەت و ڕۆژگاردا نەیەنەوە , ئەوا مارکسیش کە باوکی ڕوحی جیهانبینییەکەیە دەبێت هەروا بوو بێت , بە هەڵە کرایە گەورەترین بیر مەندی هەزارەی دووەم , پێنوسەکەی ئەو نەبوو , سەدان ملیۆنی کردە هەواداری خۆی و بە ملیۆنان لە ژاپۆنەوە بۆ شیلی بە ئێستاشەوە لەو پێناوەدا گیانییان بەختکرد و دەیکەن , ئێستاش لە پەرلەمانی ئەوروپادا لە کۆی 732 پەرلەمانتار 53یان پەیڕەو لەو میتۆدە سیاسییە دەکەن ئەو پایەکەی دانا , لە ژاپۆن و کەنەدا , بەرازیل و شیلی و باشوری ئەفریقا ,....... هتد ژمارەیەکی زۆری هاووڵاتییان دەنگ بە میتۆدەکەی دەدەن , لە لەندەن خەڵکی ئەم شارە مارکسییەك دەکەنە پارێزگاری خۆیان . ئەوە مارکسییەکان نیین ساڵ لە دوای ساڵ نۆبڵ دەدورنەوەو لە هونەردا قوتابخانەو ڕێبازی تایبەتییان داهێناوە !! .

مارکسییەت بۆیە بۆ سەردەمی دەسەڵاتدارییەتی شار ناشێت , لەبەر ئەوەی ڕێگا بە دەوڵەمەند بوونی بەرپرسان و چەوساندنەوەی کرێکاران و جوتیاران و ژنان نادات , ڕێگرە لەبەردەم حەزە کەسایەتییەکانی بەرپرسان , لە پێناو ئامانجی کۆدا خەبات دەکات , ئارەزووەکانی تاك لەناو بەرژەوەندی کۆ زیندانی دەکات .

کاك بەختیار ئەگەر پێی وایە مارکسییەکان لەسەر ئەو دەستەواژانە هیچییان نەووتوە یان نەنوسیووە , یاخود هیچییان پێ نییە , دەتوانێت هەرچی کاغەز شك دەبات بەکاری بهێنێت بۆ پڕ کردنەوەی ئەو کەلەبەرانە , ئێمەش لە دەست خۆشی زیاتر هیچی تری پێ نالێین , بەڵام سەردەمی ئەوە تێپەڕیووە بە تەنها دوو هێڵی ڕاست و چەپ جیهانبینییەك بکوژێنێتەوە .

هیوادارم کاك بەختیار ئەو کەلەبەرانەی لە مارکسییەتدا هەیە لە مارکسەوە بۆ گرامشی و مەهدی عامل و حوسێن مروەو و قوتابخانەی فرانکفۆرت و دەیان بیرمەندی کە نەیان توانی تەواوی کەن ئەو ناتەواوییەکانی دەست نیشان بکات , لە مارکسییەکانیشەوە لە دەست خۆشی زیاتر وەرناگرێتەوە .